

ТИМЧАСОВА СПЕЦІАЛЬНА КОМІСІЯ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

з питань захисту майнових та немайнових прав
внутрішньо переміщених та інших осіб, постраждалих
внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти
України

вул. М. Грушевського, 5, м. Київ, 01008, www.rada.gov.ua

09 серпня 2024 року

Р І Ш Е Н Н Я

**Про діяльність Херсонської обласної військової адміністрації, інших
військових адміністрацій та органів місцевого самоврядування Херсонської
області щодо задоволення потреб внутрішньо переміщених осіб та
ефективність витрачання бюджетних коштів на ці цілі**

Планом роботи Тимчасової спеціальної комісії Верховної Ради України з питань захисту майнових та немайнових прав внутрішньо переміщених та інших осіб, постраждалих внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України (далі – Комісія) було передбачено, зокрема, вжиття заходів парламентського контролю за дотриманням чинного законодавства та обґрунтованості, ефективності та доцільності прийнятих рішень органами державної влади та місцевого самоврядування щодо захисту прав внутрішньо переміщених осіб (далі – ВПО) та інших постраждалих від російської агресії, а також аналіз та оцінка ефективності виконання бюджетів регіонів та населених пунктів, які тимчасово окуповані або знаходяться у зоні бойових дій, органів державної влади та органів місцевого самоврядування, які переміщені з цих територій, зокрема щодо ефективності та доцільності видатків спрямованих на забезпечення потреб ВПО.

До головних завдань обласних військових адміністрацій в умовах воєнного стану віднесено створення належних умов для комфортного перебування ВПО на території області, що включає в себе заходи із забезпечення житлом, медичного, освітнього та соціального захисту, допомозі у працевлаштуванні, забезпечення правової підтримки та інформування ВПО щодо їх прав та обов'язків, задоволенні інших потреб тощо.

З метою перевірки діяльності щодо задоволення потреб ВПО, зокрема, доцільності та ефективності витрачання бюджетних коштів та здійснення аналізу забезпечення ВПО житлом Комісія листом від 09 липня 2024 року № 04-82/6-2024/152565 запропонувала Херсонській обласній військовій адміністрації надати інформацію для підготовки до засідання Комісії, зокрема, щодо обсягів витрачання коштів у 2023 році та у першому кварталі 2024 року за усіма програмами, пов'язаними з підтримкою ВПО в області, щодо ситуації із забезпечення області питною водою, готовності закладів освіти до нового навчального року, оснащення, модернізації укріплень тощо.

Херсонська обласна військова адміністрація листом від 31 липня 2024 року № 01-01-16-8053/0/24/27 поінформувала Комісію, що першочерговим завданням адміністрації є забезпечення належних умов життєдіяльності мешканців Херсонської області, а також реалізації в умовах воєнного стану державних гарантій, визначених законами України. З урахуванням інформації, отриманої від адміністрацій населених пунктів, районів та територіальних громад деокупованої частини Херсонської області було повідомлено Комісію, що станом на 22 липня 2024 року на обліку в органах соціального захисту населення райдержадміністрацій, міськвиконкомів області перебуває 44 665 ВПО.

Щодо вирішення житлової проблеми ВПО, в т.ч. облаштування тимчасового житла, було поінформовано, що з метою забезпечення тимчасовим житлом ВПО у місті Херсоні функціонують: заклади приватної форми власності ТОВ «ТРИОСТРОЙ» на базі готелю «Razote Рішельєвський Херсон», як місце тимчасового проживання ВПО та проміжні пункти евакуації, розташовані у гуртожитках закладах освіти: Державних навчальних закладах «Херсонське вище професійне училище сервісу та дизайну» та «Вище професійне училище № 2», а також Державного професійно-технічного навчального закладу «Херсонський професійний ліцей зв'язку та поліграфії». Станом на 25.07.2024 у цих 3-х тимчасових пунктах розміщення евакуйованого населення проживає 88 осіб, в т.ч. 62 зі статусом ВПО, ще 239 місць залишаються вільними. Будівлі гуртожитків постраждали від обстрілів та потребують ремонту і не можуть використовуватись на повну потужність.

Крім цього, Програмою розвитку територій Херсонської області на 2024-2027 роки, затвердженої розпорядженням начальника обласної військової адміністрації від 19 грудня 2023 року № 873 (підпункт 4.3) передбачено реалізацію проекту «Надання підтримки внутрішньо переміщеним та евакуйованим особам шляхом організації монтажу комплексу тимчасового модульного містечка (з розробкою схеми та кошторису) с. Киселівка Херсонського району Херсонської області» загальним обсягом 15,2 млн грн, з яких вже використано 9,9 млн грн за рахунок обласного бюджету Херсонської області. Це модульне містечко складається з 4 модулів, 84 житлових кімнати розраховані на проживання 336 осіб. На даний час завершені роботи з монтажу модульного містечка, розпочинаються етап заселення.

Також Комісію було повідомлено, що за результатами проведеного аудиту було виявлено, серед іншого, земельні ділянки, які можуть бути використаними для будівництва житла для ВПО (площею 0,5 га в селищі Велика Олександрівка по вул. Ярмаркова, площею 1,03 га в селищі Нововоронцовка по вул. Чумацька, у селищі Калинівське та с. Краснолюбєцьк на території Калинівської територіальної громади та дві земельні ділянки по 0,30 га кожна в межах с. Нова Кам'янка по вулицях Травнева та Зелена) та об'єкти, де можливо розмістити внутрішньо переміщених осіб (будівля банно-прального комбінату загальною площею 1334 м.кв у селищі Велика Олександрівка по вул. Свободи, 94, будівля

недобудованого багатоквартирного будинку на 30 квартир та будівля КНП «Високопільська ЦРЛ» на 45 квартир на території Високопільської територіальної громади).

Водночас, роботи з відбудови та облаштування тимчасового житла не проводились. В зв'язку із зменшенням надходжень до місцевих бюджетів громад, фінансування програм не передбачено. Проводиться робота із залучення спонсорської допомоги для виготовлення проектно-кошторисної документації та, в подальшому, реконструкції та облаштуванню наявних об'єктів, де можливо розмістити внутрішньо переміщених осіб.

З метою підтримки та надання всебічної допомоги мешканцям Херсонської області, які вимушено покинули свої домівки, обласною військовою адміністрацією разом з військовими адміністраціями населених пунктів організовано роботу гуманітарних ХАБів у м. Кривому Розі, Миколаєві, Києві, Дніпрі. Фінансування орендованих приміщень, в яких розміщено ХАБи, здійснюється за рахунок окупованих громад Херсонської області, оренда складає – 1 грн. в місяць.

При цьому, за інформацією, отриманою від Одеської державної військової адміністрації, на територію Одеської області перемістилися ВПО з Херсонської області у кількості 36 тис осіб, однак гуманітарний ХАБ допомоги ВПО від Херсонської обласної військової адміністрації на території Одеської області, на жаль, не відкрито.

Враховуючи велику кількість мешканців Херсонської області, які перемістились в інші більш безпечні регіони, Херсонська обласна військова адміністрація має приділяти більше зусиль щодо задоволення їх потреб та захисту прав.

Комісія звертає увагу, що з метою запобігання виникненню надзвичайної ситуації техногенного характеру відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України від 06 червня 2023 року № 498-р *«Про виділення коштів з резервного фонду державного бюджету Дніпропетровській, Запорізькій, Миколаївській та Херсонській обласним державним адміністраціям для здійснення заходів щодо забезпечення транспортування питної води для потреб цих регіонів»* Херсонській обласній військовій адміністрації для здійснення заходів щодо забезпечення транспортування питної води для потреб регіону – Херсонської області було виділено 103,3 млн гривень, а Херсонській обласній державній адміністрації доручено затвердити у триденний строк за погодженням з Мінекономіки та Мінфіном перелік витрат, пов'язаних із здійсненням відповідних заходів та подати до 28.12.2023 року звіт про використання коштів, виділених згідно з цим розпорядженням. Проте, було використано всього 16,3 млн грн, а невикористані кошти - 87 млн грн - повернуто до бюджету.

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 06 жовтня 2023 року № 900 *«Про виділення коштів з резервного фонду державного бюджету Херсонській обласній державній адміністрації для здійснення заходів з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації техногенного характеру, що склалася внаслідок підриву*

Російською Федерацією греблі Каховської гідроелектростанції» у зв'язку з надзвичайною ситуацією техногенного характеру, що склалася на території Херсонської області внаслідок підриву Російською Федерацією греблі Каховської гідроелектростанції, Херсонській обласній державній адміністрації (для Херсонської обласної військової адміністрації) було виділено 187 млн грн. Проте, Херсонською обласною військовою адміністрацією поінформовано Комісію, що вказані кошти не були використані.

У 2023 році за рахунок коштів з державного, обласного та місцевих бюджетів було відремонтовано та приведено до стану готовності 103 об'єкти фонду захисних споруд цивільного захисту на загальну суму 224 млн грн.

В частині реалізації захисту населення на 2024 рік адміністрацією заплановано: будівництво 7 сховищ/протирадіаційних укриттів; приведення до стану готовності 110 захисних споруд (з них 20 - за рахунок коштів обласного бюджету та 90 - за рахунок коштів місцевих бюджетів); закупівля та встановлення близько 100 первинних модульних укриттів (вуличні укриття), що будуть встановлені в місцях скупчення людей.

Загалом на відновлювальні роботи в захисних спорудах на 2024 рік передбачено кошти (обласний та місцевий бюджет) на загальну суму 216 млн грн. Разом з цим, з державного бюджету виділено 189 млн грн на будівництво 4 захисних споруд в закладах освіти та 162 млн грн на будівництво 3 захисних споруд в закладах охорони здоров'я. Також з початку року по 26 об'єктам розроблено та затверджено містобудівну документацію регіонального та місцевого рівнів із наявними розділами інженерно-технічних заходів цивільного захисту. В цілому з моменту деокупації відремонтовано та приведено до стану готовності 151 захисну споруду цивільного захисту, а в поточному році - 48 таких споруд, ще на 43 об'єктах ведуться відновлювальні роботи.

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 28 квітня 2023 року № 419 *«Деякі питання надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на облаштування безпечних умов у закладах, що надають загальну середню освіту»* та розпорядження Кабінету Міністрів України від 04 червня 2024 року № 496-р, Херсонській області виділено 168 млн грн. на будівництво трьох укриттів та капітальний ремонт одного укриття у закладах, що надають загальну середню освіту.

Організація освітнього процесу залежить від безпекової ситуації у кожному населеному пункті. Показниками готовності закладу освіти до навчального року в умовах воєнного стану з позиції безпеки учасників освітнього процесу є, зокрема, обов'язкова наявність у закладі укриття.

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16.06.2023 № 534-р *«Про виділення коштів з фонду ліквідації наслідків збройної агресії»* було виділено Херсонській обласній військовій адміністрації кошти на реалізацію відповідних проектів (об'єктів, заходів) 196 млн грн, з яких 103 млн грн не було використано.

Причиною адміністрація називає тривалі терміни розробки проєктної документації та проведення закупівель.

Комісія відмітила вкрай низький відсоток використання передбачених та виділених бюджетних коштів органами та підрозділами Херсонської обласної військової адміністрації. Розуміючи безпекові виклики, Комісія відзначає, що внаслідок цього рівень задоволення базових потреб ВПО та іншого постраждалого від російської агресії населення Херсонської області також знаходиться на низькому рівні.

Так, понад 83% коштів, передбачених для Херсонській обласній військовій адміністрації (345 млн грн з передбачених 412 млн грн) згідно постанови Кабінету Міністрів України від 16 червня 2023 р. № 608 *«Про затвердження Порядку та умов надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на проектування, відновлення, будівництво, модернізацію, облаштування, ремонт об'єктів будівництва громадського призначення, соціальної сфери, культурної спадщини, житлово-комунального господарства, інших об'єктів, що мають вплив на життєдіяльність населення»*, до цього часу так і не було використано.

Комісія вкотре звернула увагу на неприпустимість ситуації з початком та подальшою зупинкою проєктів відбудови населених пунктів, що відбулось з Експериментальним проєктом відновлення населених пунктів у 5 областях України, до якого було включено в т.ч. село Посад-Покровське Чорнобаївської територіальної громади Херсонської області відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 25 квітня 2023 р. № 382 *«Про реалізацію експериментального проєкту щодо відновлення населених пунктів, які постраждали внаслідок збройної агресії Російської Федерації»*.

Постраждалі українці, які втратили свої домівки і стали учасниками цього експериментального проєкту, не побачили повноцінної відбудови, проте втратили можливість подавати заявки і отримувати компенсації за зруйновані російською агресією житло в рамках програми є-Відновлення, що є неприпустимим.

Щодо заходів, спрямованих на підтримку людей, які постраждали від війни, на деокупованій частині Херсонщини та на підтримку ВПО з Херсонської області, які перемістилися в інші регіони України, Херсонська обласна державна військова адміністрація повідомила, що на деокупованій території області функціонує 17 закладів, які надають соціальні послуги населенню, а саме: 7 територіальних центрів соціального обслуговування (надання соціальних послуг) та 10 центрів надання соціальних послуг (з них 13 розташовані у сільській місцевості та 4 – у містах). Діяльність цих закладів спрямована на забезпечення комплексного підходу у вирішенні проблем щодо надання різнобічної соціальної допомоги населенню області. Зокрема, протягом 2024 року цими закладами виявлено та обслужено 11 тис громадян області, які потребували соціального обслуговування.

Комісія також вважає за необхідне здійснення контролю за належністю, доцільністю та ефективністю витрачання державних фінансових ресурсів

місцевих бюджетів та проведення державного фінансового аудиту бюджету Запорізької області.

На засіданні Комісії було підняте питання можливих протиправних дій керівних осіб Білозерської військової адміністрації Херсонської області під час виконання робіт по відновленню пошкодженого житла громадян.

Комісія обговорила також питання необхідності компенсації за зруйноване житло на тимчасово окупованій території, а також можливості та перспективи виплат за відмову від вцілілого житла, що залишилось в окупації.

Верховною Радою України 4 червня 2024 року був прийнятий у першому читанні за основу законопроект № 11161, який передбачає надання компенсації за знищений або пошкоджений об'єкт нерухомого майна, розташований на територіях ведення активних бойових дій до їх припинення або на тимчасово окупованих територіях, а також встановлює прирівнювати до знищених об'єктів нерухомого майна, що знаходяться на територіях активних бойових дій або тимчасово окупованих і зазнали пошкодження, із відповідним правом на отримання встановлених законодавством компенсацій за програмою Є-відновлення.

Враховуючи величезну суспільну значущість такої пропозиції та необхідність подальших консультацій із міжнародними партнерами України щодо розширення програми компенсацій за житло, яке було втрачене громадянами України на тимчасово окупованій території України, Комісія зініціювала визначення обласними військовими адміністраціями, частина території яких тимчасово окупована або на якій ведуться бойові дії, орієнтовних обсягів можливих компенсацій українцям, які мають зруйноване (пошкоджене) житло або готові відмовитись від вцілілого житла на тимчасово окупованих територіях, а також збір інформації про кількість таких постраждалих.

За результатами розгляду зазначеного питання Комісія **в и р і ш и л а**:

1. Інформацію Херсонської обласної військової адміністрації та міських військових адміністрацій Херсонської області взяти до відома.

2. Запропонувати Херсонській обласній військовій адміністрації збільшити питому вагу видатків обласного бюджету та бюджетів територіальних громад Херсонської області на задоволення потреб внутрішньо переміщених осіб, особливо щодо вирішення проблеми забезпечення житлом.

3. Запропонувати Державній аудиторській службі України провести державний фінансовий аудит бюджетів Херсонської області та Херсонської територіальної громади за період з 01 січня 2022 року по перше півріччя 2024 року (30 червня 2024 року) та про результати повідомити Комісію.

4. Запропонувати Херсонській обласній військовій адміністрації організувати проведення збору, оцінки та узагальнення інформації про:

- кількість громадян України, які мають зруйноване або пошкоджене російською агресією житло на тимчасово окупованих територіях та територіях бойових дій в межах адміністративних кордонів Херсонської області;

- орієнтовний розмір завданих збитків (шкоди) внаслідок руйнування або пошкодження російською агресією житла на тимчасово окупованих територіях та територіях бойових дій в межах адміністративних кордонів Херсонської області;

- кількість громадян України, які за інформацією з офіційних та інших джерел мають вціліле житло на тимчасово окупованих територіях в межах адміністративних кордонів Херсонської області;

- орієнтовну вартість вцілілого житла на тимчасово окупованих територіях в межах адміністративних кордонів Херсонської області, власниками якого є громадяни України;

- орієнтовну вартість вцілілого житла на тимчасово окупованих територіях в межах адміністративних кордонів Херсонської області, власники яких бажають отримати компенсацію за таке житло за умови юридичного оформлення відмови від права власності на таке житло на користь держави Україна у разі потенційної появи такої можливості та наявності необхідних фінансових ресурсів.

5. Херсонській обласній військовій адміністрації з огляду на вибіркові, несистемні підходи щодо фінансування відновлення пошкоджених внаслідок російської агресії об'єктів на території Херсонської області розглянути питання розробки та затвердження регіональної програми, спрямованої на відновлення об'єктів пошкодженого житла мешканців області за кошти обласного бюджету та інших місцевих бюджетів для забезпечення гідних умов їх проживання, що передбачає різні види підтримки постраждалих, зокрема встановлення або заміну вікон, перекриття дахів, заміну трубопроводів тощо.

6. З огляду на незавершення реалізації заходів, спрямованих на забезпечення населення водопостачанням після підриву Каховської ГЕС, звернутись до Прем'єр-міністра України з пропозицією проаналізувати стан водозабезпечення, в тому числі шляхом будівництва артезіанських свердловин, інших експлуатаційних свердловин різних типів на території Херсонської області з подальшим забезпеченням фінансування.

7. Звернутись до Прем'єр-міністра України з проханням проаналізувати стан виконання положень постанови Кабінету Міністрів України від 05 березня 2022 року № 206 «Деякі питання оплати житлово-комунальних послуг в період воєнного стану» щодо заборони припинення, зупинення надання житлово-комунальних послуг у разі їх неоплати або оплати не в повному обсязі, послуги населенню, нарахування та стягнення різних видів неустойки, штрафів пені,

стягнення заборгованості за житлово-комунальні послуги, утвореної після 24 лютого 2022 року, на тимчасово окупованих та територіях, включених до переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії, відповідно до наказу Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій.

8. Звернутись до Прем'єр-міністра України з пропозицією забезпечити проведення обстеження пошкоджених та знищених будинків садибного типу, дачних та садових кооперативів, в тому числі які знаходяться на території Херсонської області, зокрема шляхом внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 21 квітня 2023 року № 381 *«Про затвердження Порядку надання компенсації для відновлення окремих категорій об'єктів нерухомого майна, пошкоджених внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації, з використанням електронної публічної послуги «Відновлення»*, в тому числі у разі відсутності кадастрового номеру ділянок та/або назви вулиці.

9. Запропонувати Херсонській міській військовій адміністрації забезпечити постійну роботу Комісії з розгляду заяв внутрішньо переміщених осіб про призначення грошової компенсації.

10. Звернутись до Офісу Генерального прокурора щодо надання інформації стосовно розслідування обставин можливих протиправних дій керівних осіб Білозерської військової адміністрації Херсонської області під час виконання робіт по відновленню пошкодженого житла громадян в Білозерській територіальній громаді Херсонської області.

11. Запропонувати Херсонській обласній військовій адміністрації, Херсонській міській військовій адміністрації створити Хаб по захисту прав і підтримці внутрішньо переміщених осіб, що виїхали з території Херсонської області і проживають в місті Одеса.

12. Рішення Комісії надіслати Прем'єр-міністру України, Голові Державної аудиторської служби України, Начальнику Херсонської обласної військової адміністрації та Начальнику Херсонської міської військової адміністрації із проханням до 20 вересня 2024 року повідомити Комісію про результати виконання цього рішення.

Голова Комісії

Секретар Комісії

П. Фролов

С. Вельможний